

Nr 37

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i anledning av skador å 1960 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 14 oktober 1960 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 168, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) medgiva lättnader i villkoren rörande amorteringar och räntebetalningar på tidigare lämnade stödlån i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen;

2) medgiva i propositionen föreslagna lättnader i villkoren beträffande statlig kreditgaranti för driftslån; samt

3) medgiva, att statlig kreditgaranti må på i propositionen angivna grunder beviljas intill ett belopp av 25 000 000 kronor för lån på allmänna kreditmarknaden i anledning av skördeskador.

Beträffande utredningen i ärendet jämte de såsom bilagor till statsrådsprotokollet fogade tabellerna dels angående riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd: stödlån till jordbrukare, dels ock av lantbruksnämnderna under åren 1949—1959 beviljade lånegarantier för driftslån får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) motionerna I: 702 av herr Nilsson, Ferdinand, och II: 862 av herr Björkänge, vari hemstälts

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om framläggande snarast möjligt av förslag om ett grundskydd för jordbruket mot oförvållade skördeskador i enlighet med i motionerna berörda grunder och med en statlig medverkan likvärdig med vad som gäller beträffande försäkringen mot oförvållad arbetslöshet;

att så snart ske kan förslag framläggas för riksdagen om bidrag och lån åt de av årets skördeskador drabbade i likhet med vad som var fallet beträffande 1959 års skördeskador men i en omfattning som motsvarar skälig ersättning för större oförvållade inkomstbortfall samt på grundval av pågående undersökningar av läget;

att jordbrukare som upprepade gånger drabbats av missväxt och därför

har flera skördeskadelnån måtte beredas möjlighet att sammanföra dessa till ett nytt lån med femtonårig amorteringstid och 4 procent fast ränta;

att vid genomförande av propositionens förslag om ny form av statliga garantilån hårt skuldsatta jordbrukare måtte i vidgad utsträckning beredas möjlighet erhålla sådana lån samt att nödvändigheten av en lägre ränta än som i propositionen åsyftas beaktas med hänsyn till jordbruksnäringens och jordbrukarnas bärkraft;

att under angivna förutsättningar de nya lånegarantierna måtte kunna ges inom en ram icke understigande 50 miljoner kronor samt med ett högsta belopp för någon låntagare av 40 000 kronor;

att beträffande vad i propositionen säges om att jordbrukare med svag ekonomi skall kunna av denna anledning vägras skördeskadelnån riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t inskräpa att en sådan ömtålig prövning som här ifrågasatts måtte ske endast med den största försiktighet och under iakttagande av de sociala hänsyn till brukarna och deras familjer, som läget påkallat; samt

att övriga i förevarande motioner framförda synpunkter och önskemål måtte vinna beaktande;

2) motionerna I: 703 av herr *Johansson, Ivar, m. fl.* och II: 863 av herr *Elmwall m. fl.*, vari hemstälts

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 168 måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid utfärdande av tillämpningsföreskrifter rörande statliga garantier för lån, som i anledning av skördeskadador upptages på den allmänna marknaden, måtte beaktas vad i motionerna anförts rörande

a) en generösare bedömning i fråga om avskrivning av stödlån eller ackordsförfarande beträffande sådant lån samt i fråga om sökandens ekonomi och kravet på säkerhet i syfte att möjliggöra, att kreditgaranti må kunna beviljas även i här avsedda fall, därest lantbruksnämnden finner skäl antaga, att sökanden har möjligheter att fullgöra återbetalningen av garantilånet, samt

b) rätt för lantbruksnämnd att i undantagsfall bevilja kreditgaranti till belopp utöver 20 000 kronor för en och samma person, när nämnden finner detta önskvärt med hänsyn till lånebehovet och sökanden enligt nämndens bedömning har möjligheter att klara återbetalningen av ett sådant större lån;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag till årets riksdag angående erforderlig kontant ersättning till jordbrukare och trädgårdsodlare, som drabbats av katastrofskador å skörden, i enlighet med vad i motionerna anförts;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag angående en sådan kreditsanering, att jordbrukare och trädgårdsodlare, som genom upprepade skördeskadador fått sin ekonomi allvarligt försvagad, beredes möjlighet att sammanföra stödlån och andra lån till ett nytt långfristigt lån i enlighet med vad som anförts i motionerna; samt

IV. även i övrigt beakta vad i motionerna anförts; samt

3) motionerna I: 705 av herr *Persson, Johan*, och herr *Hansson, Per-Olof*, samt II: 865 av herr *Ståhl m. fl.*, vari hemställt

a) att förslag om utvidgning av kreditramen snarast förelägges riksdagen, om det skulle visa sig att den nu i propositionen föreslagna ramen är otillräcklig,

b) att förslag om ytterligare stödåtgärder vad gäller årets skördeskador måtte framläggas för höstriksdagen så snart skadornas omfattning och hjälpbehovet blivit klarlagda.

Beträffande de skäl, som motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna I: 702, II: 863 och II: 865.

Den 13 september 1960 tillkallade statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet en expertgrupp bestående av *representanter för jordbruks- och finansdepartementen, riksbanken samt statens jordbruksnämnd*, med uppgift att inom jordbruksdepartementet behandla uppkomna frågor rörande kredit- och skuldproblem orsakade av den aktuella skördesituationen i de svårast hemsökta delarna av landet. I en promemoria, dagtecknad den 10 oktober, har de tillkallade sakkunniga anført följande:

»De sakkunniga har vid sina ställningstaganden till förenämnda problem haft tillgång till uppgifter om de allvarligaste skördeskadornas lokalisering samt till vissa andra, mera summariska upplysningar beträffande skördeläget under september och de första dagarna i oktober detta år. Bland annat har stått till förfogande en av statens jordbruksnämnd den 19 september gjord sammanställning över då nyligen inkomna rapporter i ämnet från landets samtliga hushållningssällskap. Aktuella informationer har senare inhämtats från de län, varifrån omfattande skördeskador inrapporterats. Nämnas må att vederbörande hushållningssällskap den 6 oktober uppskattade arealen totalförstörd skörd till i Stockholms län ca 6 000 ha, i Uppsala län ca 2 000 ha, i Södermanlands län ca 9 000 ha, i Kalmar län ca 3 400 ha, i Örebro län ca 2 500 ha och i Västmanlands län ca 1 300 ha. Från Östergötlands län anmäldes samtidigt att endast arealer av mindre omfattning då kunde anses vara totalskadade. I de angivna länen tillsammansantagna bedömdes den totalförstörda skörden vara knappt 50 procent av vad man beräknade under första hälften av september. Förändringen är en följd av bättre väderlek och relativt goda bärgningsförhållanden. Kvalitetsskadorna har emellertid på åtskilliga håll ansetts vara ganska betydande.

Genom överläggningar med representanter för olika myndigheter, kreditinrättningar, centralföreningar m. fl. har de sakkunniga sökt erhålla belysning av arten och omfattningen av de ekonomiska svårigheter som förorsakas av skördeskadorna i framför allt Mälare- och Hjälmarelandskapen. Härvid har lämnats sådana upplysningar att de sakkunniga funnit det erforderligt med olika slag av åtgärder för att underlätta kredit- och skuld-situationen för åtskilliga jordbrukare i bygder med svåra skördeskador.

Trots det under de senaste veckorna förbättrade skördeläget synes ett ej ringa antal jordbrukare i de åsyftade områdena få vidkännas avsevärd förlust och kännbar försämring av möjligheterna att finansiera driften på vederbörande brukningsenhet. I detta sammanhang kan omnämnas att jordbrukare inom Mälare- och Hjälmarelänen hade under oktober månad förfallande växelskulder hos respektive centralföreningar å ca 70 miljoner kr., vilket belopp väsentligt överstiger motsvarande för tidigare år.

Med utgångspunkt från det föreliggande materialet föreslog de sakkunniga i VPM den 19 september *utökning av Svensk spannmålshandels rörliga kredit i riksgäldskontoret* från 140 miljoner kr. till 190 miljoner kr. De dispositioner, som under föreliggande förhållanden vidtogs av föreningen Svensk spannmålshandel med stöd av statsmakternas beslut — bland annat innebärande att föreningen skall medverka vid finansieringen av brödsädsinköp respektive stödköp av fodersäd — måste nämligen anses vara av stor betydelse. Föreningens möjligheter begränsas emellertid ytterst av de krediter som föreningen själv kan påräkna. Enligt en av Svensk spannmålshandel på förfrågan av de sakkunniga ingiven uppgift räknade föreningen vid mitten av september med att under den närmaste tiden behöva disponera ca 80 miljoner kr. för stödköp av fodersäd, 70 miljoner kr. för förhandsinlösen av viss brödsäd samt ca 40 miljoner kr. för krediter åt spannmålshandeln. Vid genomförandet av de åsyftade åtgärderna kunde föreningen ej oväsentligt underlätta läget för jordbruket i de skördeskadade områdena eller motverka en försämring av läget. Kungl. Maj:t hemställde genom beslut den 23 september att fullmäktige i riksgäldskontoret måtte med stöd av ett av riksdagen tidigare givet bemyndigande och för tiden intill den 1 september 1961 vidga föreningens rörliga kredit på sätt förut angivits. Kungl. Maj:t förutsatte därvid, att föreningen beaktade vad i promemorian antytts beträffande angelägenheten av att föreningen vid sin disposition av den rörliga krediten eftersträvar att föranstalta så att finansiellt bistånd därigenom på för föreningen gängse vägar och i möjligaste utsträckning lämnas jordbrukare i de delar av landet som särskilt drabbats av skördeskador i år.

Vidare förordade expertgruppen i VPM den 27 september *dispens från regeln om viss uppsägningstid för medel inestående å skogskonto*. I promemorian framhölls att vissa av de jordbrukare, som lidit skördeförluster, torde ha uppsagt sina å skogskonto inestående medel så att de nu kan förfoga över dem. Andra åter antogs ha underlåtit detta i förhoppning om att skördeutfallet skulle bli bättre än vad det faktiskt synes bli och var därför i omedelbart behov av att kunna förfoga över sina tillgångar. Mot bakgrunden härav framstod det som angeläget för de sakkunniga att den spärr, som den nuvarande regeln om fyra månaders uppsägningstid för medel å skogskonto utgör undanröjdes. Den 30 september beslöt Kungl. Maj:t i enlighet med detta de sakkunnigas förslag.

Slutligen föreslog expertgruppen i VPM den 7 oktober att Kungl. Maj:t

liksom beträffande åren 1957 och 1958 måtte lämna domänstyrelsen möjlighet att i vissa fall och på vissa angivna villkor medge extra anstånd med erläggande av arrende för sådana arrendatorer som på grund av felslagen skörd i år lidit väsentlig förlust och därför är i behov av ekonomiskt bistånd. Härigenom skulle kronoarrendatorerna i princip ej behöva sättas i sämre läge än vissa andra kategorier arrendatorer.

Beträffande åtgärder i övrigt vill de sakkunniga anföra följande.

Det har framhållits att amorteringar och räntebetalningar på tidigare utlämnade statliga skördeskadelån (stödlån) skulle utgöra en särskilt kännbar belastning för jordbruket i de nu åter skördeskadade områdena. De sakkunniga har därför undersökt huruvida det kan anses befogat att modifiera de för närvarande gällande villkoren i fråga om dessa lån. Som underlag för en bedömning av spörsmålet har bland annat införskaffats uppgifter rörande omfattningen av utestående lån respektive storleken av de under det närmaste året förfallande betalningarna. Härav har bland annat framgått att de utestående stödlånen den 31 augusti 1960 uppgick till sammanlagt ca 101 miljoner kr. Inemot 30 miljoner kr. därav utgjordes av återstående kapitalbelopp å stödlån som lämnats jordbrukare i Mälare- och Hjälmarelänen. Beträffande den närmare fördelningen av utestående stödlån på serier och riksbankskontor torde få hänvisas till en särskild bilagd sammanställning (Bil. 1). Härutöver må nämnas att en stor del av det utestående beloppet hänförs sig till jordbrukare med två eller flera stödlån. Av tillgängligt material framgår vidare att under december månad i år — december är den sedvanliga förfallomånaden — jämlikt de fastställda amorteringsplanerna ett belopp av drygt 20 miljoner kr. kan beräknas förfalla till betalning och att en stor del av detta belopp hänförs sig till lån som upptagits av jordbrukare i de nu aktuella skördeskadeområdena.

En granskning av de olika stödlåneserierna visar att de med lånen förbundna villkoren inte genomgående är desamma. Bestämmelserna om räntefot, dröjsmålsränta och amorteringsfri tid varierar sålunda. För samtliga serier gäller dock att amorteringstiden, som normalt uppgår till fem år, kan förlängas till tio år och i undantagsfall till 15 år eller mer. För lånens förvaltning svarar riksbanken, som med stöd av riksdagens beslut utfärdat särskilda föreskrifter för sina kontor angående tillämpningen av gällande bestämmelser.

De sakkunniga har med hänsyn till det föreliggande läget funnit det motiverat föreslå sådana ändringar i reglerna beträffande stödlån att möjligheter öppnas till ytterligare amorteringsfri tid, ytterligare anstånd med erläggande av amortering samt viss dispens från bestämmelserna om dröjsmålsränta.

I fråga om den amorteringsfria tiden gäller för närvarande följande. För

lån utlämnade i anledning av skördeeskador år 1950 och 1951¹ finnes ingen amorteringsfri tid. För 1952² års stödlån har den amorteringsfria tiden fastställts till två år med viss möjlighet till förlängning upp till fyra år från lånens utgivande. Övriga stödlån, nämligen 1954, 1955, 1957 och 1959³ års serier, är amorteringsfria under två år, likaledes med möjlighet till förlängning under ytterligare två år. Enligt ett av föredragande departementschefen i 1958 års statsverksproposition gjort uttalande bör förlängning av den amorteringsfria tiden medges främst i sådana fall då låntagaren utsatts för upprepade svåra skördeeskador eller då han nyligen tillträtt brukningsenheten eller nyligen varit tvungen att genomföra mera kostnadskrävande förbättringsarbeten och hans ekonomi i samband därmed utsatts för stora påfrestningar. Även eljest då ekonomiska svårigheter uppkommit på grund av särskilda förhållanden och svårigheterna kan antagas vara av övergående natur bör ett sådant uppskov kunna medges om det bedömes vara ägnat att förbättra låntagarens förutsättningar att senare betala lånet. Riksbanken äger emellertid fritt pröva om och i vad mån förlängning av den amorteringsfria tiden kan anses motiverad av omständigheterna i det enskilda fallet.

I anvisningar till sina kontor har riksbanken framhållit att en mera allmän förlängning av den amorteringsfria tiden kan vara påkallad inom distrikt, där nya svåra skördeeskador allmänt konstaterats. Därest kontoren efter samråd med lantbruksnämnden funnit att inom visst distrikt här åsyftade förhållanden föreligger, kan det bli nödvändigt för kontoret att utan mera ingående utredningar i det enskilda fallet avgöra inkommande framställningar. Förlängning av den amorteringsfria tiden innebär dock inte att låntagaren befrias från skyldigheten att erlägga ränta.

Anstånd med betalning av förfallna amorteringar och räntor i fråga om stödlån bör jämlikt vad departementschefen anfört i nyssnämnda proposition meddelas av riksbanken efter fri prövning i det enskilda fallet. Vid bedömandet av anståndsbehovet skall, har riksbanken meddelat, särskild hänsyn tagas till de betalningssvårigheter som vållats av nya skördeeskador eller andra ömmande omständigheter. Anstånd på kortare tid må meddelas utan närmare utredning. Uppkommer fråga om längre anstånd än sex månader, skall en noggrannare prövning komma till stånd, varvid samråd i vissa fall förutsättes ske med lantbruksnämnd.

Dröjsmålsränta utgår i de fall där anstånd beviljas. Däremot utgår ej sådan ränta, om den amorteringsfria tiden förlängts.

År 1957, då jordbruket liksom nu drabbades av tämligen omfattande skördeeskador, beslöt riksdagen⁴ att person, vilken tidigare erhållit stödlån och som 1957 ånyo lidit skördeeskador, skulle beredas möjlighet att få ett års uppskov med amortering å stödlån, som förföll till betalning i december sistnämnda år. Beträffande lån, å vilka amortering skulle påbörjas, innebar

¹ SFS 1951: 369 och 766.

² SFS 1952: 764.

³ SFS 1954: 723, 1955: 593, 1957: 650, 1960: 83.

⁴ Prop. 194; JoU 40; rskr 402.

uppskovet en förlängning av den amorteringsfria tiden och i övrigt fick åtgärden karaktären av anstånd med betalning av förfallande amortering. I samband härmed sköts amorteringsplanerna, såvitt angick de fr. o. m. år 1958 till betalning förfallande amorteringarna, ett år framåt i tiden och detta oavsett om den i författningarna angivna tid, inom vilken lånen skulle vara slutbetalade, överskreds eller ej. Någon dröjsmålsränta utgick ej under uppskovstiden.

1957 års uppskov med erläggande av stödlåneamorteringarna fick medges inom de värst utsatta områdena generellt utan ansökningsförfarande. Områdena i fråga fastställdes av Kungl. Maj:t. I övriga delar av landet avjordes frågan om uppskov efter individuell prövning.

Riksbanken har, såsom framgår av det föregående, redan nu formella möjligheter att bevilja vissa lättnader i fråga om återbetalningen av stödlån. Man torde också kunna förutsätta att dessa möjligheter tillvaratages och att speciella hänsyn visas i nuvarande läge. I detta sammanhang bör dock erinras om att i december detta år kommer amorteringsskyldighet normalt att ha inträtt för samtliga serier av stödlån med undantag för 1959 års låneserie. Första förfalldag för 1959 års lån är den 1 december 1962. För lån tillhörande tidigare serier än 1957 och 1959 års kan riksbanken ej medge ytterligare amorteringsfrihet utan låntagarna är tvungna att förutom förfallande räntor även erlagga kapitalavbetalningar på sina lån. I anledning av verkningarna av årets skördeskador synes riksbanken nu böra tilläggas vidgade befogenheter att bevilja uppskov med erläggande av amortering å stödlån. De sakkunniga vill därför föreslå att riksbanken bemyndigas att med högst två år kunna förlänga den amorteringsfria tiden respektive kunna medge anstånd med amortering för sådana stödlåntagare som fortfarande är aktiva jordbrukare (respektive trädgårdsodlare) och som har jordbruket (respektive trädgårdsodlingen) såsom sin huvudsakliga inkomstkälla. Amorteringsuppskov som här avsetts bör kunna medges oavsett till vilken serie stödlånet hänför sig. Det förutsättes därvid att förlängning eller anstånd som regel endast medges för ett år i sänder. Fastställda amorteringsplaner bör förskjutas i motsvarande mån. Liksom var fallet år 1957 bör dröjsmålsränta inte utgå. Fråga om här föreslagen amorteringsfrihet eller anstånd bör i princip prövas från fall till fall. Inom områden där skördeskadorna är så stora att det utan undersökning av varje särskilt fall kan antagas att inom vederbörande område bosatta personer till följd av skadorna befinner sig i ett sådant läge att de behöver lättnad i betalningsskyldigheten bör emellertid uppskov kunna medges generellt utan mera ingående prövning. Det torde få ankomma på riksbankens avdelningskontor att efter samråd med vederbörande lantbruksnämnd avgöra om och i så fall inom vilka områden åtgärder av dylik generell natur bör ersätta den individuella prövningen.

Restantierna på stödlånen, d. v. s. de belopp som är förfallna till betalning år 1959 eller tidigare men som fortfarande är oguldna, uppgår för när-

varande till inte mindre än 4,9 miljoner kr. Dessa restantier utgör utan tvekan en svår belastning för låntagarna, särskilt för sådana som utsatts för upprepade skörde-skador. De sakkunniga anser därför att riksbanken beträffande lån där dylika restantier föreligger — utöver de nyss föreslagna möjligheterna att bereda lättnader — bör erhålla bemyndigande att intill december 1960 medge amorteringsuppskov avseende förfallna kapitalbelopp och att för sådan tid avstå från dröjsmålsränta. Med tillämpning av vad förut föreslagits skulle riksbanken för tid därefter kunna medge ytterligare anstånd under sammanlagt två år. Detta skulle innebära att — i den mån riksbanken anser att båda de föreslagna möjligheterna till amorteringslättnader bör komma i fråga — nästa kapitalavbetalning för de här åsyftade stödlånen skulle behöva fullgöras tidigast i december 1961 och senast i december 1962 samt att under tiden endast ränta skulle erläggas å lånen.

Någon ändring av reglerna för att möjliggöra en utsträckning av amorteringstidens längd torde inte behöva vidtagas, enär riksbanken redan nu torde ha erforderlig rörelsefrihet i detta avseende.

De sakkunniga har också övervägt frågan om sammanförande av tidigare utlämnade stödlån till ett nytt lån. Därvid har konstaterats, att en dylik sammanslagning är förknippad med tekniska svårigheter, som i första hand hänför sig till att räntesatser och säkerheter varierar från ett lån till ett annat. Då dessutom riksbanken redan nu har och vid ett genomförande av här föreslagna lättnader erhåller ytterligare möjligheter att modifiera betalningsvillkoren så att skäligen hänsyn kan tagas till omständigheterna i det enskilda fallet, finner de sakkunniga sig inte böra förorda några särskilda åtgärder för sammanförande av stödlån.

Expertgruppen har vidare prövat spørgsmålet att för jordbrukare som drabbats av skörde-skador *mjuka upp nuvarande villkor för statsgarantier beträffande vissa lån som upptagits på den allmänna kreditmarknaden*. De lån som medtagits vid prövningen är i första hand lån till yttre och inre rationalisering, jordbruksegnahemslån och driftslån.

Vad driftslånen beträffar har lantbruksnämnderna under åren 1949—1959 beviljat garantier för dylika lån till ett sammanlagt belopp av ca 65 miljoner kr. Av lånen, som fördelar sig tämligen jämnt över sagda period, hänför sig i runt tal en tredjedel till Mälare- och Hjälmarelånen. Den närmare fördelningen av beviljade garantier för ifrågavarande slag av lån framgår av en bilagd sammanställning. (Bil. 2).

I anledning av 1957 års skörde-förluster på grund av dålig väderlek utfärdade lantbruksstyrelsen i början av år 1958 närmare anvisningar till lantbruksnämnderna rörande handläggningen av framställningar om anstånd med amortering av statsgaranterade lån. Enligt dessa anvisningar var något generellt uppskov med inbetalning av amortering å omförmälda lån inte att påräkna som följd av skörde-skadorna. Behovet av åtgärder för att under-

lätta garantitagares betalningsskyldighet fick bedömas från fall till fall och med beaktande jämväl av statens intresse som garantigivare. I första hand kom därvid i fråga att bevilja erforderligt anstånd med amortering. Vederbörande lantbruksnämnd kunde också i undantagsfall överväga att skjuta fram enligt fastställd amorteringsplan gällande förfallotider för inte förfallna amorteringar, dock längst en mot det beviljade anståndet svarande tid. Hinder häremot förelåg inte enligt låneförfattningarna, i den mån den i dessa författningar bestämda längsta amorteringstiden — för rationaliseringslån 30 år, för jordbruksegnahemslån likaledes 30 år och för driftslån tolv år, eventuellt medgiven amorteringsfri tid inte inräknad — därigenom inte överskreds. Om den i författningen i fråga föreskrivna längsta amorteringstiden redan var helt förbrukad, kunde nämnden i trängande fall medge att den eller de amorteringar, med vars inbetalande lämnats anstånd, fick erläggas i delposter i samband med framdeles förfallna amorteringar. Beslut rörande här angivna åtgärder skulle föregås av nära samråd med vederbörande kreditgivare. Därest kreditgivaren fann så vara påkallat, ägde nämnden i fall där inbetalning av amortering i delposter kommit i fråga i stället besluta om behövlig ändring i amorteringsplanen. Anstånd med betalning av ränta borde inte medges.

Förenämnda betalningslättnader avsåg endast förhållanden som förorsakats av 1957 års skördeeskador. Lantbruksstyrelsen har emellertid meddelat vederbörande lantbruksnämnder att de i avvaktan på eventuella ytterligare bestämmelser må kunna tillämpa ifrågavarande anvisningar också då uppskov efterfrågas som följd av årets skördeeskador.

De sakkunniga anser, att lantbruksnämnderna efter individuell prövning skall på samma sätt som föreslagits beträffande stödlån i år kunna genom ändring av garantivillkoren möjliggöra en förlängning av den amorteringsfria lånetiden respektive möjliggöra anstånd med erläggande av amortering, i båda fallen med högst två år. Härigenom och med tillämpning av de förut omförmälda anvisningarna kan nämnderna bereda vederbörande garantitagare möjligheter till avsevärda lättnader. Dock bör för att amorteringssuppskovet skall få den avsedda effekten liksom beträffande stödlånen kunna komma i fråga en förlängning i motsvarande mån av amorteringstiden. Detta kan befinnas angeläget särskilt i fråga om driftslån med hänsyn till dessas kortare löptid. För äldre driftslån gäller, som redan angivits, en längsta amorteringstid av tolv år och för driftslån som utlämnats efter den 1 juli 1959 en amorteringstid av högst 15 år. De sakkunniga har stannat för att beträffande driftslånen av såväl den första som den andra kategorien föreslå att sådan ändring i de statliga garantivillkoren må medgivas att en förlängning av den amorteringsfria tiden respektive beviljande av anstånd med högst två år skall få medföra en motsvarande förskjutning av amorteringstidens längd, d. v. s. upp till högst 14 respektive högst 17 år.

Med hänsyn till att även i framtiden skördesituationer kan uppkomma, där en förskjutning av amorteringstiden ter sig önskvärd, vill de sakkun-

niga förordna att riksdagens bemyndigande inhämtas för Kungl. Maj:t att även senare år än 1960 förordna om tillämpning av den nyss preciserade förlängningsmöjligheten.

Effekten av de förordade lättnaderna i fråga om statsgarantier för vissa av lantbruksnämnderna stödda lån på allmänna marknaden är självfallet beroende av hur kreditinrättningar av skilda slag ställer sig till låntagarnas begäran om betalningsuppskov. Tidigare erfarenheter har emellertid givit vid handen att kreditinrättningarna visat stor förståelse och i samarbete med lantbruksnämnderna medverkat till rimliga lättnader i betalningsförpliktelseerna. Underhandsinformationer visar att kreditinrättningarna har samma inställning i år. I varje fall vissa kreditinrättningar synes därjämte vara beredda att i nuvarande läge avstå från att uttaga dröjsmålsränta.

Även villkoren för medgivande av anstånd med erläggande av amortering å lån ur statens avdikningslånefond och jordbrukets maskinlånefond har granskats av de sakkunniga. Någon ändring av dessa villkor synes emellertid icke vara påkallad med anledning av skördeeskadorna i år.

De sakkunniga är övertygade om att genomförandet av de i det föregående berörda åtgärderna har inneburit respektive kommer att innebära en ej oväsentlig lättnad för jordbrukare i skördeeskadedrabbade områden. Enligt de sakkunnigas mening är det emellertid ställt utom varje tvivel, att ett betydande hjälpbehov kommer att kvarstå även efter det att åtgärderna i fråga effektuerats och att detta behov till övervägande delen är av den art att det kan anses befogat att visst bistånd lämnas från det allmännas sida. För den skull har de sakkunniga övervägt i vilka former och i vilken utsträckning ett dylikt behov lämpligen bör tillgodoses.

Vid nämnda överväganden har de sakkunniga helt inriktat sig på finansiellt bistånd i form av kreditstöd. Olika former har därvid diskuterats, varvid givetvis tidigare tillämpade system upptagits till granskning.

Bedömningen av vilken biståndsform som bör väljas är naturligen ytterst beroende av vilka behov man i första hand vill tillgodose. De sakkunniga har därvidlag ansett det önskvärt att man ej söker mildra verkningarna enbart av årets skördeeskador utan även söker lätta den aktuella kreditbördan för vissa jordbrukare, som på grund av felslagna skördar också tidigare år i ökad omfattning måst upptaga driftskrediter såsom varuväxlar m. m. Vid sin vägning för och emot skilda alternativ har de sakkunniga stannat för att förordna *införandet av kreditstöd i form av statliga garantier för lån upptagna på allmänna marknaden*. De sakkunnigas uppfattning är att härigenom åstadkommes den allmänt sett ändamålsenligaste stödformen och kan statens stöd ges en relativt vid omfattning.

Med den målsättning vilken här angivits synes för statlig garanti som föreslagits i det föregående kunna ifrågakomma krediter till *dels* jordbrukare och trädgårdsodlare som innevarande år fått så betydande skördeeskador att de skulle haft möjlighet att få statsstöd vid en tillämpning nu av samma allmänna bestämmelser som gäller för stödlånen i anledning av

1959 års skörde-skador, dels jordbrukare och trädgårdsodlare, som har ansträngd ekonomi på grund av att de under senare år haft kännbara skörde-skador och därtill i år åsamkats vissa skörde-skador om än inte så svåra som de nyss åsyftade.

Som en allmän förutsättning för erhållande av kreditgaranti synes vidare böra gälla att det bedömes att lånet kommer att innebära en verklig hjälp för låntagaren att fortsätta sitt jordbruk. Garanti skall inte kunna komma i fråga, om sökandens ekonomi befinnes vara så svag att lån endast skulle uppskjuta ett frånträdande av jordbruket.

I sammanhanget vill de sakkunniga erinra om möjligheten att genom ett mera allmänt ackordsförfarande nedbringa redan gällande betalningsförpliktelser till en sådan nivå att ett nytt lån kan komma i fråga. Självfallet är detta spörsmål helt beroende av vederbörande kreditgivares beredvillighet att avstå från någon del av sina fordringar. Det kan emellertid inte utslutas att dessa i vissa fall skulle vara beredda att genom sitt tillmötesgående skapa förutsättningar för en statlig garanti för ett nytt lån. Vederbörande myndighet bör för den skull vid prövningen av lånegarantiansökningar inte bortse från den här antydda möjligheten.

I likhet med vad som gäller i fråga om rationaliserings- och driftslån synes den statliga garantiverksamheten böra omhänderhas av lantbruksnämnderna i samarbete med kreditanstalterna. Det förutsätts därvid att en individuell prövning av garantibehovet kommer till stånd bland annat på grundval av uppgifter inhämtade från hushållningssällskapen. Vid handläggningen inom lantbruksnämnd av här ifrågavarande garantiärenden skall en representant för riksbanken deltaga i överläggningarna. För beviljande av lånegaranti bör fordras att samtliga i överläggningarna deltagande är ense om beslutet. Besvär över lantbruksnämnds beslut i förenämnda slag av garantiärenden må anföras hos lantbruksstyrelsen, som beträffande prövningen av dylika ärenden bör ha samråd med riksbanken. Därest lantbruksstyrelsen beslutar bifall i besvärärende, vari lantbruksnämnd helt avslagit ansökan om kreditgaranti, skall styrelsens beslut underställas Kungl. Maj:t för prövning.

För de sakkunniga framstår det som angeläget att det högsta belopp, för vilket garanti må lämnas, får bli beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. För en och samma person torde emellertid statlig kreditgaranti varom här är fråga böra få beviljas med maximalt 20 000 kr.

Amorteringstiden för garantilånen bör vara densamma som gäller för bland annat den senaste serien stödlån, d. v. s. fem år med möjlighet till förlängning till tio år eller i undantagsfall till 15 år. Vid prövningen av de enskilda låneplanerna bör vederbörande lantbruksnämnd kunna medge amorteringsfrihet under två år med möjlighet, om särskilda skäl föreligger, till senare förlängning av denna tid med ytterligare högst två år.

Ränta och dröjsmålsränta bör fastställas efter bankmässiga grunder. Detta torde i praktiken innebära att låntagaren erhåller en viss favörränta på grund av den statliga garantien.

Lånegaranti bör endast beviljas om sökanden för garantien ställer säkerhet, som vederbörande lantbruksnämnd finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt.

De föreskrifter i övrigt som erfordras för en tillämpning av det här föreslagna garantisystemet torde få utformas av Kungl. Maj:t i särskild kunskörelse.

Med ledning av nu föreliggande upplysningar beträffande skördeskadornas omfattning, jordbrukets creditsituation och kreditinrättningarnas utlåningsmöjligheter vill de sakkunniga föreslå att ramen för det sammanlagda belopp, intill vilket ifrågavarande kreditgarantier må meddelas, bestämmas till 25 miljoner kr. Vid överläggningar med företrädare för olika slag av kreditinstitut har de sakkunniga erfarit att förutsättningar för närvarande synes föreligga att utlämna på här föreslaget sätt statsgaranterade, ej prioriterade lån utan att någon jämkning av nuvarande utlåningsbegrensningar behöver ifrågasättas.

För täckande av eventuella förluster till följd av beviljade garantier synes böra få anlitas det under nionde huvudtiteln upptagna anslaget Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti.»

Departementschefen har anfört följande.

»Vad den särskilt tillkallade expertgruppen — vilken arbetat efter vissa av mig angivna riktlinjer — anfört och föreslagit i den redovisade promemorian ansluter jag mig till. Med hänsyn till angelägenheten av att snara åtgärder vidtages för att lindra den ekonomiska situationen för jordbrukare som i år åsamkats kännbara skördeskador vill jag sålunda bland annat förorda att — utöver de i det föregående omnämnda beslut i syfte att medverka till sådan lindring vilka Kungl. Maj:t redan kunnat meddela utan riksdagens prövning — beträffande stödlånen möjligheter öppnas till förlängning av den amorteringsfria tiden med ytterligare högst två år, till anstånd med erläggande av amortering under likaledes högst två år samt till dispens från bestämmelserna om dröjsmålsränta då amorteringsuppskov beviljats enligt dessa nya regler. Vidare föreslår jag, att det av expertgruppen framlagda förslaget om viss uppmjukning av de nuvarande villkoren i fråga om statsgarantier beträffande vissa lån som upptagits på den allmänna kreditmarknaden genomföres. Likaledes i överensstämmelse med förslag i promemorian förordar jag slutligen införandet av ett nytt system med statliga garantier för lån på allmänna kreditmarknaden å högst 20 000 kronor till *dels* jordbrukare och trädgårdsodlare som innevarande år fått så betydande skördeskador att de skulle haft möjlighet att få statsstöd vid en tillämpning nu av samma allmänna bestämmelser som gäller för stödlånen i anledning av 1959 års skördeskador, *dels* jordbrukare och trädgårdsodlare, som har ansträngd ekonomi på grund av att de under senare år haft kännbara skördeskador och därtill i år åsamkats vissa skördeskador om än inte så svåra som de nyss åsyftade. Som en allmän förutsättning för kreditgaranti bör vidare gälla att det bedömes att

lånet kommer att innebära en verklig hjälp för låntagaren att fortsätta sitt jordbruk. Garanti skall inte kunna komma i fråga, om sökandens ekonomi befinnes vara så svag att lån endast skulle uppskjuta ett frånträdande av jordbruket. Den föreslagna statsgarantien torde böra uppgå till sammanlagt högst 25 000 000 kronor.

Beträffande de olika detaljerna i förslagen torde jag få hänvisa till den föregående redogörelsen. Det torde, därest riksdagen ej har något att erinra mot förslagen i fråga, få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga närmare bestämmelser i ämnena.

Det i promemorian nämnda förslaget att domänstyrelsen måtte bemyndigas att i vissa fall och på vissa angivna villkor medge extra anstånd med erläggande av arrende för sådana arrendatorer som på grund av felslagen skörd i år lidit väsentlig förlust och därför är i behov av ekonomiskt bistånd har Kungl. Maj:t tidigare denna dag på min föredragning beslutat bifalla.»

Utskottet

Enligt utskottets mening måste de åtgärder som förordats i propositionen tillsammans komma att på ett verksamt sätt lätta bördan för jordbrukare som i år fått vidkännas ekonomiska förluster på grund av skördeskadorna. Därför biträder utskottet samtliga i propositionen framlagda förslag och synpunkter beträffande nyssnämnda åtgärder. I överensstämmelse härmed vill utskottet bland annat föreslå riksdagen godkänna de avsedda ändringarna i reglerna rörande stödlån, varvid utskottet samtidigt utgår från att vid tillämpningen av 1958 års, alltjämt kvarstående bestämmelser i ämnet all skälig hänsyn tages till besvärande ekonomiska omständigheter som må föreligga i enskilda fall. Däremot kan utskottet med hänsyn till vad utskottet inhämtat om den praxis härutinnan, som numera tillämpas, inte ansluta sig till yrkandet i motionerna I: 703 och II: 863 att vid utfärdande av tillämpningsföreskrifter i ärendet uttalas, att det läge vari många jordbrukare och trädgårdsodlare försatts synes motivera en generösare bedömning i fråga om avskrivning av stödlån eller ackordsförfarande. Inte heller kan utskottet tillstyrka vad i samma motioner och i motionerna I: 702 och II: 862 hemställts beträffande möjligheter att sammanföra stödlån. Detta spörsmål har tidigare behandlats av årets riksdag med avslag å de då föreliggande, motionsvis framförda förslagen som följd. Några skäl som motiverar ändring av riksdagens till berörda principiella fråga förut intagna ståndpunkt har enligt utskottets uppfattning inte framkommit.

I enlighet med vad inledningsvis sagts har utskottet intet att erinra mot att den i propositionen förordade uppmjukningen sker av nuvarande villkor för statsgarantier beträffande på den allmänna kreditmarknaden upptagna lån till yttre och inre rationaliseringsåtgärder, jordbruksegnahemslån samt driftslån. De föreslagna lättnaderna i villkoren i fråga om statlig kreditgaranti för driftslån torde böra föranleda ändring i vederbörande kungörelse.

I likhet med Kungl. Maj:t finner utskottet, såsom antytts, det ändamålsenligt att nu införa en ny form av kreditstöd åt jordbrukare som drabbats av skördeskador, nämligen statliga garantier för skördeskadelån som upptages på allmänna marknaden. En dylik stödform anser utskottet fortsättningsvis böra ersätta ett utlämnande av nya stödlån till skördeskadedrabade jordbrukare. Inom den av utskottet här tillstyrkta garantiramen å 25 miljoner kronor avseende stöd i anledning av detta års skördeskador, bör som i propositionen angivits bistånd utgå ej blott till jordbrukare och trädgårdsodlare som i år fått så betydande skördeskador att de skulle haft möjlighet att få statsstöd vid en tillämpning nu av samma allmänna bestämmelser som gäller för stödlån till jordbrukare i anledning av 1959 års skador utan även till jordbrukare och trädgårdsodlare som har ansträngt ekonomi på grund av att de under senare år haft kännbara skördeskador och därtill i år åsamkats vissa skördeskador om än inte så svåra som de nyss åsyftade. Genom sistnämnda bestämmelse kan lånebördan lättas för vissa jordbrukare som på grund av felslagna skördar tidigare år i ökad omfattning tvingats upptaga driftskrediter av skilda slag såsom varuväxlar m. m. för att kunna finansiera den fortsatta verksamheten på respektive brukningsenheter. Utskottet finner, med avstyrkande av motionerna I: 702 och II: 862 i här berörda del, att i enlighet med propositionen som allmän förutsättning för erhållande av kreditgaranti bör gälla att det bedömes att garantien kommer att innebära en verklig hjälp för låntagaren att fortsätta sin näring. Sålunda skall garanti inte kunna komma i fråga om sökandens ekonomi befinnes vara så svag att lån endast skulle uppskjuta ett frånträdande av jordbruket. Självfallet bör, i likhet med vad som är stadgat beträffande stödlån, en ytterligare, allmän förutsättning vara att kreditsökanden gjort vad på honom ankommit för att motverka skördeskadorna och deras följder.

Även de övriga grunder för den nya kreditgarantigivningen som angivits i propositionen har tillstyrkts av utskottet. De motionsvis framförda förslagen om möjlighet att erhålla högre statsgaranterat lånebelopp än 20 000 kronor respektive lägre ränta än den som fastställes på bankmässiga grunder avstyrker utskottet i den mån detta skulle innebära en ändring av de i propositionen angivna principerna. För lån och garanti bör ställas säkerhet som vederbörande lantbruksnämnd finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Tillämpningen av denna regel bör vara densamma som vid prövningen av säkerheter i fråga om andra jämförbara, statsgaranterade lån.

Den garantiram å 25 miljoner kronor som utskottet tillstyrkt har beräknats med ledning av nu föreliggande upplysningar beträffande skördeskadornas omfattning och jordbrukets creditsituation. När erfarenhet vunnits av den nya garantigivningen och behovet av dylikt stöd blivit närmare klarlagt kan en omprövning av frågan om garantiramens storlek behöva ske. Om det då skulle befinnas att ramen är alltför snäv kan naturligen antagas att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger därav föranledda förslag. Kreditinstituten torde ha möjligheter att utlämna nyssberörda, statsgaranterade lån utan att någon jämkning av nuvarande utlåningsbegränsningar behöver

ifrågasättas. Därför avstyrker utskottet vad i motionerna I: 703 och II: 863 förordats rörande rätt att utlämna lånen oberoende av sagda begränsningar.

Utskottets tillstyrkan av det föreslagna nya kreditgarantisystemet innefattar även ett biträdande av propositionens förslag beträffande de administrativa formerna vid garantigivningen, angående iakttagande av möjligheterna att genom ackordsförfarande nedbringa redan gällande betalningsförpliktelser till sådan nivå att nya lån kan komma i fråga samt rörande sättet att täcka eventuella förluster till följd av beviljade statsgarantier. I det föregående behandlade regler och villkor för kreditgarantigivningen liksom de övriga bestämmelser i ämnet som Kungl. Maj:t finner erforderliga för systemets tillämpning torde utformas i särskild kungörelse.

Statens jordbruksnämnd har erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att i samråd med lantbruksstyrelsen och berörda lokala organ beräkna omfattningen av årets skördeskador bland annat i anslutning till den slutliga skördeuppskattningen per den 15 oktober. Det kan förutsättas att Kungl. Maj:t sedan redovisning skett av nämnda beräkningar samt av huruvida den s. k. modifierade 4-procentregeln utlösts till övervägande upptager spørgsmålet om visst ekonomiskt bistånd i form av kontantbidrag åt de i år svårast skördeskadedrabbade jordbrukarna även för det fall sistnämnda regel ej utlösts. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida i avvaktan härpå, såsom påyrkats i motionerna I: 702 och II: 862, I: 703 och II: 863 samt I: 705 och II: 865, finner utskottet ej erforderliga.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet, som avstyrker jämväl övriga, här inte särskilt berörda motionsyrkanden,

att riksdagen må

A. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva lättnader i villkoren rörande amorteringar och räntebetalningar på tidigare lämnade stödlån i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva i det föregående föreslagna lättnader i villkoren beträffande statlig kreditgaranti för driftslån;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 702 och II: 862 samt I: 703 och II: 863, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att statlig kreditgaranti må på i det föregående angivna grunder beviljas för lån på allmänna kreditmarknaden i anledning av skördeskador, varvid för en och samma kredittagare statlig garanti ej torde böra beviljas med högre belopp än 20 000 kronor;

D. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 702 och II: 862, såvitt nu är i fråga, fastställa det högsta sammanlagda belopp, vartill kreditgarantier som nyss sagts må beviljas, till 25 000 000 kronor;

E. lämna utan åtgärd motionerna I: 702 och II: 862, I: 703 och II: 863 samt I: 705 och II: 865, i den mån de ej besvarats med vad utskottet anfört i det föregående.

Stockholm den 31 oktober 1960

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Jonsson*, Sigfrid Larsson, Nils Hansson*, Hjalmar Nilsson*, Mossberger, Gunnar Berg*, Johan Persson*, Hedström*, Jonasson* och Ringaby;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Antby, Sköld, Lindström*, fru Lindskog, herrar Eliasson i Moholm, Johanson i Västervik, Nilsson i Lönsboda*, Fagerlund och Hedin.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. av herrar *Sigfrid Larsson, Nils Hansson, Johan Persson, Jonasson, Ringaby, Pettersson* i Dahl, *Antby, Eliasson* i Moholm, *Nilsson* i Lönsboda och *Hedin*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande å s. 14 som börjar med orden »Även de» och slutar med orden »statsgaranterade lån» bort ha följande lydelse:

»För en och samma person skall enligt propositionen den föreslagna statliga kreditgarantien kunna beviljas med maximalt 20 000 kronor. I motionerna I: 702 och II: 862 samt I: 703 och II: 863 yrkas möjligheter till högre garantibelopp. En maximigräns vid 20 000 kronor bör enligt utskottets mening gälla som regel i allmänhet. Det kan dock i vissa fall vara motiverat med ett större garantibelopp. Utskottet vill erinra om att stödlån i vissa fall utlämnats till högre belopp än 20 000 kronor. Såsom förordats i motionerna I: 703 och II: 863 bör lantbruksnämnden medges rätt att i undantagsfall bevilja kreditgaranti till belopp utöver 20 000 kronor, när nämnden finner detta önskvärt med hänsyn till lånebehovet och sökanden enligt nämndens bedömning har möjligheter att klara ett sådant större lån. Vad i propositionen angivits rörande räntan å garantilånen anser sig utskottet böra tillstyrka. För lån — — — (lika med utskottet) — — — statsgaranterade lån.»

dels att utskottets hemställan under C. bort lyda sålunda:

»C. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 702 och II: 862 samt med bifall till motionerna I: 703 och II: 863, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att statlig kreditgaranti må på det i det föregående angivna grunder beviljas för lån på allmänna kreditmarknaden i anledning av skördeskadorna, varvid för en och samma kredittagare statlig garanti i allmänhet ej torde böra beviljas med högre belopp än 20 000 kronor men lantbruksnämnd dock må äga rätt att i undantagsfall bevilja garanti för större belopp, därest så befinnes önskvärt med hänsyn till lånebehovet och sökanden enligt lantbruksnämndens bedömning har möjligheter att klara ett sådant större lån.»

2. av herrar *Sigfrid Larsson, Jonasson och Pettersson* i Dahl, vilka ansett *dels* att den del av utskottets utlåtande å s. 13 som börjar med orden »Enligt utskottets» och slutar med orden »eller ackordsförfarande», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets — — — (lika med utskottet) — — — enskilda fall. Enligt 1958 års bestämmelser skall befrielse från återbetalningsskyldighet och avskrivning av stödlånefordran kunna medges inte enbart efter en rent bankmässig bedömning av låntagarens betalningsförmåga utan även när detta är behövt för att syftet med stödlånet ej skall förfelas eller eljest sociala skäl talar för att man bör avstå från att vidtaga indrivningsåtgärder. Det svåra ekonomiska läge, som många jordbrukare och trädgårdsodlare nu försatts i genom årets skördeskadorna, synes utskottet motivera en generösare bedömning från lantbruksnämnderna och riksbankens ombud i fråga om avskrivning av stödlån eller ackordsförfarande beträffande sådant lån än den som hittills tillämpats. Såsom förordats i motionerna I: 703 och II: 863 bör detta beaktas i de tillämpningsföreskrifter, som Kungl. Maj:t skall utfärda.»

dels att under utskottets hemställan bort upptagas en punkt E 1) med följande lydelse:

»E 1). med bifall till motionerna I: 703 och II: 863, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid utfärdande av tillämpningsföreskrifter rörande statliga garantier för lån, som i anledning av skördeskadorna upptages på den allmänna marknaden, måtte beaktas vad i sagda motioner anförts rörande en generösare bedömning i fråga om avskrivning av stödlån och ackordsförfarande beträffande sådant lån.»

3. av herrar *Sigfrid Larsson, Jonasson, Ringaby, Pettersson* i Dahl, *Eliasson* i Moholm och *Hedin*, vilka ansett

dels att den del av utskottets utlåtande å s. 13 som börjar med orden »Inte heller» och slutar med orden »inte framkommit», bort ha följande lydelse:

»I de nyssnämnda motionerna och i motionerna I: 702 och II: 862 har åtgärder yrkats i syfte att få till stånd en kreditsanering för jordbruket, främst avseende möjligheter att sammanföra stödlån i ett nytt lån. Med den kraftigt ökade skuldsättning, som nu belastar jordbruket, är det enligt utskottets mening nödvändigt, att en kreditsanering genomföres. Jordbrukare och trädgårdsodlare, som genom upprepade skördeskador fått sin ekonomi allvarligt försvagad och nu har bl. a. flera stödlån att amortera och förränta, bör beredas möjlighet att sammanföra dessa lån till ett nytt, långfristigt lån mot skälig ränta och tillfredsställande amorteringsvillkor. En sådan åtgärd synes utskottet nödvändig för dem, som genom upprepade skördeskador fått sin ekonomiska ställning allvarligt försvagad. De tekniska svårigheter, som kan möta en sådan åtgärd, synes inte böra överdrivas. Utskottet tillstyrker sålunda, att den i de nämnda motionerna upptagna frågan om en kreditsanering för jordbruket skyndsamt prövas.»

dels att under utskottets hemställan bort upptagas en punkt E 2) med följande lydelse:

»E 2). i anledning av motionerna I: 702 och II: 862 samt I: 703 och II: 863 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning och förslag angående möjligheter till sammanförande av tidigare skördeskadelån i enlighet med vad utskottet anfört.»

Särskilt yttrande

av herrar *Nils Hansson, Johan Persson, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka anfört:

»Frågan om kreditsanering genom att sammanföra tidigare utlämnade stödlån till ett enda lån med längre löptid, vilken fråga aktualiserats i motionerna I: 702 och II: 862 samt I: 703 och II: 863, har i annat sammanhang behandlats under vårsessionen. På hemställan av jordbruksutskottet avstyrkte riksdagen de då framställda förslagen. Tydligt är emellertid att en dylik sanering i många fall vore synnerligen önskvärd. De tekniska svårigheter som uppkommer vid ett sammanförande av skilda lån, vilka svårigheter redovisats bl. a. av riksbanksfullmäktige i dess yttrande, kan emellertid inte förbises. Med hänsyn till behovet av att de i propositionen nu föreslagna lånemöjligheterna snabbast möjligt ställes till de av skördeskador drabbade jordbrukarnas förfogande, har vi inte ansett oss kunna biträda sådana förslag beträffande villkoren för stödlån och kreditgarantier som skulle medföra tidsödande utredningar.

En väg som för framtiden skulle kunna övervägas vore att den enskilde låntagaren beredes möjlighet att på eget initiativ ta upp frågan med sin kreditinrättning om att där erhålla statsgaranterat lån för att lösa tidigare

bekomna och då utestående stödlån. Villkoren för ett sådant arrangemang, som skulle innebära ett av praktiska skäl motiverat sammanförande av skilda lån till en och samma kreditinrättning, finge givetvis utredas närmare.»